

**Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Військово-юридичний інститут
Кафедра загальновійськових дисциплін**

**СИЛЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВІЙСЬКОВА ТОПОГРАФІЯ»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2020

Харків 2022

Силабус навчальної дисципліни «Військова топографія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань – 08 «Право» спеціальності – 081«Право» Військово-юридичного інституту. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2022. 14 с.

Розробники:

В.П. Чепурний – старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

В.В. Пугач – викладач кафедри загальновійськових дисциплін Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Затверджено на засіданні кафедри загальновійськових дисциплін
(протокол № 1 від 31 серпня 2020 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на
засіданні кафедри загальновійськових дисциплін

(протокол № 12 від 22 червня 2021 року)

(протокол № 2 від 01 вересня 2022 року)

Начальник кафедри – С.С. Корольов, кандидат
історичних наук, доцент

Дана про викладача

Назва навчальної дисципліни	«Військова топографія»
Вид навчальної дисципліни	за вибором курсанта
Викладач	Чепурний В'ячеслав Петрович, старший викладач Пугач Вячеслав Вікторович, викладач
Контактний телефон	+ +380973763360
E-mail	vyach.pugach@gmail.com
Консультації	Вівторок, четвер – 13.00 – 14.00, Адміністративно-навчальний корпус, вул. Динамівська, 4, каб. 306
Онлайн консультації	Zoom

Анотація навчальної дисципліни

Формуються системні знання які необхідні командирю (начальнику) для вивчення та оцінки місцевості за картою та без неї при прийнятті рішення і управління підрозділом. Звертається увага на місцевість, як елемент бойової обстановки, різновиди місцевості та її вплив на ведення бойових дій. Окрема увага приділяється питанням орієнтування та вимірювання на місцевості. Приймаючи до уваги те, що в бою головну роль відіграє час, розглянуті прості способи орієнтування та вимірювання, які приводять до найшвидшого вирішення питання. Розглянуто питання складання схем місцевості, як основи бойових графічних документів.

Враховуючи специфіку військового офіцера – юриста розглядаються питання складання схеми місця події і схеми переміщення. Пропонується до вивчення масштабний ряд топографічних карт Збройних Сил України, НАТО їх розграфлення та номенклатуру.

Звертаючи на те, що в бойовій обстановці не вміння читати командиром (начальником) топографічні карти може призвести до невиконання бойового завдання і втрати особового складу, цьому питанню приділяється окрема увага. Розглядається зображення місцевих предметів і рельєфу на топографічних

картах; вимірювання за топографічними картами відстаней і визначення координат об'єктів. Розглядаються аерокосмоснімки як розвідувальний матеріал: визначається їх масштаб, виконується дешифрування об'єктів противника, їх координати і розміри. Пропонується до вивчення складання робочої карти командира (начальника), орієнтування за нею на місцевості, визначення місцеположення об'єктів противника.

Звертається на те, що незважаючи на появу електронних карт та інших технічних засобів орієнтування та вимірювання на місцевості топографічна карта ще довгий час буде основним документом як засіб управління підрозділами і військами.

Приділяється увага на вивчення місцевості за топографічними картами в різних бойових обставинах, а також проведення розвідки місцевості і окремих її елементів та рекогносрування.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Військова топографія» – формування разом з іншими загальновійськовими і військово-спеціальними навчальними дисциплінами предметних компетентностей, направлених на підготовку офіцера, який має глибокі знання, уміння впевнено орієнтуватися на будь-якій місцевості, за будь-якої погоди і пори року, за картою та без карти; здатність вірно враховувати тактичні особливості місцевості у різних видах бою, використовувати топографічні і спеціальні карти, у тому числі НАТО, фотодокументи місцевості, виконувати розрахунки за картою та на місцевості під час організації, ведення бойових дій і управління підрозділами з урахуванням міжнародних стандартів та євроатлантичних процедур роботи штабів.

Завдання: надати курсантам знання про:

– порядок вивчення, оцінки тактичних властивостей місцевості у різних фізико-географічних районах за картою та без неї та використання результатів (з урахуванням різної пори року, погодних умов, часу доби та інших чинників) з

метою оптимального застосування бойових можливостей озброєння і бойової техніки підрозділів в бою та інших тактичних діях;

- орієнтування та вимірювання на різній місцевості без карти та за картою, в будь-яку погоду і час доби;

- визначення координат об'єктів (цілей) противника за картами різних масштабів і передача їх у вищий штаб;

- розвідку місцевості для виявлення прихованих підступів зі сторони противника, прохідності місцевості в районі зайнятому противником;

- підготовку даних для руху за магнітними азимутами при виході підрозділу в зазначений район;

- використання аерофотознімків для розвідки об'єктів противника, орієнтування та вимірювання за ними, визначення координат об'єктів (цілей) противника;

- розвідку та рекогносцировку місцевості;

- загальні правила ведення робочої карти командира.

сформувати у курсантів (студентів) уміння і навички (контролюються нормативами з військової топографії, що затверджені наказом начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України від 16.11.09 № 124):

- визначення напрямку (азимута) на місцевості;

- читання карт;

- підготовки даних для руху по азимуту;

- руху по азимутах;

- орієнтування за картою;

- читання аерофотознімків;

- нанесення цілей на карту (аерофотознімок);

- визначення по карті висот, взаємної видимості точок та стрімкості схилів;

- визначення координат цілей (нанесення цілей за координатами);

- підготовки на карті маршруту руху;

- нанесення елементів бойового порядку на карту при цілеуказанні по «равлику»;
- визначення дирекційного кута орієнтирного напрямку за допомогою магнітної стрілки компаса через визначення значення магнітного азимута;
- перенесення цілей зі схеми місцевості на карту;
- вимірювання віддалей на місцевості за допомогою бінокля (лінійки з міліметровими поділками);
- визначення номенклатур суміжних аркушів карт;
- побудови профілів місцевості.

Навчальна дисципліни у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: для вивчення навчальної дисципліни курсант (студент) повинен мати знання з наступних дисциплін для навчальних закладів системи загальної середньої освіти: «Захист Вітчизни», «Математика», «Фізика», «Географія», «Астрономія».

Кореквізити: при вивченні навчальної дисципліни курсант (студент) повинен вивчати супутні навчальні дисципліни: «Фізичне виховання та спеціальна фізична підготовка», «Стрілецька зброя та вогнева підготовка», «Радіаційний, хімічний та біологічний захист підрозділів (у тому числі екологія); «Бойова система виживання воїнів (у тому числі військово-медична підготовка)».

Постреквізити: основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні навчальних дисциплін: «Загальна тактика», «Інженерна підготовка», «Організація військового зв'язку».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має демонструвати такі результати навчання:

РН НД 1.1	Визначати різновиди місцевості, її особливості та тактичні властивості, визначати основні топографічні елементи місцевості та їх вплив на бойові дії військ.
РН НД 1.2	Оцінювати вплив сезонних змін тактичних властивостей місцевості на бойові дії військ.
РН НД 1.3	Орієнтуватися на місцевості вдень і вночі без карти.
РН НД 1.4	Здійснювати цілеуказання на місцевості.
РН НД 1.5	Здійснювати рух за магнітними азимутами для виходу в заданий район.
РН НД 1.6	Вимірювати на місцевості кути, відстані та висоти предметів різними способами
РН НД 1.7	Складати схеми місцевості.
РН НД 1.8	Демонструвати розуміння теоретичних засад картографічних проєкцій топографічних і спеціальних карт Збройних сил України і НАТО.
РН НД 1.9	Визначати за номенклатурою масштаб, призначення топографічних карт, які використовуються у Збройних силах України і НАТО.
РН НД 2.1	Читати топографічні карти, використовувати дані позарамкового оформлення топографічних карт Збройних сил України, НАТО.
РН НД 2.2	Визначати номенклатури суміжних аркушів топографічних карт за відомою номенклатурою наявного аркуша карти, за відомими географічними координатами, за збірними таблицями.
РН НД 2.3	Складати замовлення на карти, збірні таблиці.
РН НД 2.4	За топографічними картами створювати, в уяві, просторовий образ дійсної місцевості.
РН НД 2.5	Читати рельєф місцевості за горизонталями на топографічних картах та обирати маршрут руху підрозділу з доступною стрімкістю схилів.
РН НД 2.6	Визначати за топографічними картами, при організації спостереження, перевищення, видимість між точками, поля невидимості.
РН НД 2.7	Вимірювати відстані і кути за топографічними картами.
РН НД 2.8	Демонструвати знання і уміння переходити від дирекційних кутів до магнітних азимутів і навпаки,

	готувати за картою вихідні дані для руху за магнітними азимутами.
РН НД 2.9	Визначати географічні, прямокутні, полярні та біполярні координат цілей за картою, наносити цілі на карту за координатами.
РН НД 2.10	Готувати аерокосмознімки до роботи, визначати прямокутні координати цілей за аерокосмознімками. перенесити цілі з аерокосмознімка на карту.
РН НД 3.1	Готувати карту до роботи, наносити обстановку.
РН НД 3.2	Орієнтувати карту на місцевості, визначати точку стояння і місцеположення об'єктів.
РН НД 3.3	Вивчати місцевість за топографічною картою, здійснювати цілеуказання за картою і аерокосмознімком.
РН НД 3.4	Організовувати і проводити розвідку місцевості спостереженням, безпосереднім оглядом.
РН НД 3.5	Організовувати і проводити рекогностування місцевості.
РН НД 3.6	Грамотно розробляти і оформлювати бойові графічні документи.

***Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання***

№ з/п	Аудиторні заняття(контактні)		Самостійна робота (год.)
	Теми лекцій	Теми практичних занять	
1	Тема 1. Місцевість як елемент бойової обстановки.		2
2		Тема 2. Орієнтування та вимірювання на місцевості без карти.	8
3		Тема 2. Різновиди місцевості та їх тактичні властивості.	2
4		Тема 3. Орієнтування та вимірювання на місцевості без карти.	4
		Тема 4. Топографічні карти Збройних Сил України, НАТО.	
5		Тема 5. Розграфлення і номенклатура топографічних карт.	2

6	Тема 6. Вивчення рельєфу місцевості за топографічними картами.	Тема 6. Зображення місцевих предметів на топографічних картах.	4
7		Тема 7. Вивчення рельєфу місцевості за топографічними картами.	4
8		Тема 8. Вимірювання за топографічними картами	2
9		Тема 9. Аерофотознімки місцевості і використання їх у військах.	2
10		Тема 10. Вимірювання за топографічними картами.	1
11		Тема 11. Визначення координат за топографічними картами.	2
12		Тема 12. Аерокосмознімки місцевості і використання їх у військах.	2
13	Тема 13. Робоча карта як засіб управління.	Тема 13. Робоча карта як засіб управління.	1
14		Тема 14. Вивчення та оцінка місцевості за картою.	2
15		Тема 15. Орієнтування на місцевості за картою.	1

Самостійна робота курсантів (студентів)

Самостійна робота курсантів (студентів) здійснюється у таких формах:

- опрацювання нової наукової та навчальної літератури;
- підготовка до практичних занять;
- виконання домашніх завдань;
- закріплення та поглиблене вивчення питань, що розглядалися на лекції та практичному занятті;
- закріплення та поглиблення умінь та навичок;
- написання рефератів;
- розроблення тематичних презентацій;
- виконання тестових і практичних завдань;
- участь у роботі наукового гуртка;

підготовка до заліку.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у методичних рекомендаціях щодо вивчення дисципліни «Військова топографія».

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

1. Конституція України // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Закон України «Про Збройні Сили України» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1934-2>

3. Указ Президента України №121/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»» / <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>

4. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Частина III. Взвод, відділення, екіпаж. – Київ: Командування Сухопутних військ Збройних Сил України, 2016. 268 с.

5. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Частина II. Батальйон, рота. – Київ: Командування Сухопутних військ Збройних Сил України, 2016. 320 с.

6. Тимчасовий порядок оформлення оперативних (бойових) документів. Затверджено Наказом Головнокомандувача ЗСУ від 27.03.2020 № 123/2020. – Київ, 2020. 230 с.

7. Наказ Міністерства оборони України № 216 від 25.04.2016 р. «Про вдосконалення підготовки офіцерських кадрів тактичного рівня та сержантського (старшинського) складу у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів».

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 7.08.2013р. № 646 «Порядок побудови Державної геодезичної мережі» зі змінами, внесеними згідно Постанови.

9. Наказ Генерального штабу ЗС України № 354 від 17.09.2016 р. «Інструкція з використання топографічних, спеціальних, цифрових (електронних) карт у Збройних Силах України».

10. Нормативи з військової топографії затверджені наказом начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України від 16.11.2009р. №124.

11. БП 3-30(11).01.Бойовий статут Сухопутних військ «Геопросторова підтримка Сухопутних військ Збройних Сил України». Київ, 2020. 76 с.

12. ВКП 10-30(16).01. Доктрина з геопросторової підтримки Збройних Сил України. Київ, 2020. 36 с.

13. Основні положення по створенню топографічних карт масштабів 1:10000 – 1:1000000. Вид. РЦ ТС ЗС України. Київ, 2006.

14. Умовні знаки для топографічних карт масштабів 1:25 000, 1:50 000, 1:100 000. Вид. РЦ ТС ЗС України. Київ: Міністерство екології та природних ресурсів України, 2007.

15. Умовні знаки для топографічної карти масштабу 1:10000. Київ: Міністерство екології та природних ресурсів України, 2001.

16. Умовні знаки для топографічних планів масштабів 1:5000, 1:2000, 1:1000, 1:500. Київ: Міністерство екології та природних ресурсів України, 2001

Основна література:

1. Шмаль С.Г., Прохоров О. А., Савков П.А., та ін. Військова топографія. Видання 5-е, переробл. та доповн. Київ: "Видавництво Ліра-К", 2017. – 643 с.: іл.

2. 13. ВП 7-30(11).01. Довідник з основних понять військової топографії. Київ, 2022. 112 с.

3. Олещенко А.І., Башкатов Є.А., Мельник С.М. та ін. Місцевість. Орієнтування та вимірювання на ній без карти: навч. посібн. Харків: НАНГУ, 2016. – 87 с.

4. Олещенко А.І., Башкатов Є.А., Мельник С.М. та ін. Орієнтування та вимірювання за топографічною картою: навч. посібн. Харків: НАНГУ, 2016. 156 с.

5. Методичний матеріал з топографічної і навігаційної підготовки для навчання військовослужбовців, призваних за мобілізацією(загальновійськова підготовка у навчальних центрах, військових частинах, навчальних підрозділах). Київ, 2015. 26 с.

Додаткова література:

1. Шмаль С.Г. Довідник з військової топографії. Київ: Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2016. 119 с.

2. Формування навичок роботи з топографічною картою: Навч. посібник / С.Ю. Поляков, А.І.Олещенко. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2001. 80 с.

3. Навігаційне забезпечення військ. А.П. Багмет, О.В. Кравчук, О.Г. Міхно, М.С. Пастушенко та ін. Довідник. Київ: ЦУВТН ГУОЗ КСП ЗСУ, 2006. 416 с.: іл.

4. Збірник задач з навчальної дисципліни "Військова топографія": навч.-метод. посібник / В.П. Коцюба, І.А. Таран, В.В. Пугач, М.В. Качан, О.І. Силаєв. Харків: ХУПС, 2011. 124 с.

5. Впровадження державної геодезичної референтної системи координат України – УСК 2000 / Науково-дослідний інститут геодезії і картографії. Київ, 2007.

6. Методичний посібник щодо використання топографічних карт НАТО в Збройних Силах України в рамках програми “Партнерство заради миру” / Під загальним керівництвом полковника Кравчука О.В., Вид. РВЦ ЗСУ. Київ, 2016.

7. ВП 7-00(11)60.01 Довідник офіцера Сухопутних військ Збройних Сил України. Київ, 2021. 156 с.

Інтернет-ресурс:

1. Електронний курс з навчальної дисципліни «Військова топографія» розміщено на порталі «Автоматизована система управління навчальним закладом» Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого <https://acsnew.nlu.edu.ua>.

3. Офіційний веб-портал Міністерства оборони України
<https://www.mil.gov.ua>.

4. Передплачено доступ до Інформаційно-правових систем ЛІГА: ЗАКОН (Система ГРАНД та Система аналізу судових рішень VERDICTUM). Доступ можливий у Залі правової інформації навчально-бібліотечного комплексу (вул. Пушкінська 84-А, 3 поверх).

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: регулярно відвідувати лекції й практичні заняття; систематично та активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при розв'язанні завдань; якісно виконувати письмові й практичні завдання, контрольні та самостійні роботи тощо. Практичні заняття, пропущені за поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Здобувачам вищої освіти *рекомендується*: брати участь в наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, готувати тези наукових доповідей тощо.

Обов'язкова вимога – дотримання здобувачами вищої освіти норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» ([https://nlu.edu.ua/files/norm doc/kodeks academichnoyi etyky.pdf](https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etiky.pdf)).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети тільки у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Військова топографія» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль якості засвоєння курсантами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних і групових заняттях із застосуванням таких методів: усне, письмове або експрес-опитування; виконання тестових завдань, розрахунково-графічних завдань, виконання нормативів з військової топографії; розроблення бойових графічних документів; підготовка і захист реферату за ініціативи курсанта. За результатами практичних занять із кожного з модулів розраховується середньоарифметична кількість балів (максимальна оцінка – 15 балів), в свою чергу, сумарна кількість балів з усіх модулів (максимальна оцінка – 45 балів), включається до підсумкової оцінки знань за семестр.

Формою підсумкового контролю знань курсантів з дисципліни є диференційний залік, що оцінюється за шкалою від 0 до 40 балів. Диференційний залік складається в форм письмової відповіді на два теоретичних питання та виконання практичного завдання. Курсант допускається до диференційного заліку у разі отримання мінімальної оцінки результатів поточного контролю та самостійної роботи у семестрі не менше 30 балів. Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 15.

Шкала підсумкового педагогічного контролю:

«Диф. залік»

Оцінка ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Сума балів за всі види навчальної діяльності
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 - 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 - 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 - 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 - 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 - 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 - 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1 - 34